

# Utlåtande i anledning af prof.G.K.Hamiltons offentliggjorda grundskatte-pun...

Hultgren, Johan Enoch

54 K Br. 1883



Polit. ekon.  
Finansv.  
(Bn.)  
o  
1883

# UTLÅTANDE

I ANLEDNING AF

PROF. G. K. HAMILTONS OFFENTLIGGJORDA

## GRUNDSKATTE-PUNKTER,

AFGIFVET AF

J. E. HULTGREN,

KAMERALTJENSTEMAN I MELLERSTA SVERIGE.



STOCKHOLM,

TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLÄG,  
1883.

EXTRACT

CHAPTER I

THE HISTORY OF THE

REPUBLIC OF

THE

REPUBLIC OF

THE

REPUBLIC OF

# UTLÅTANDE

I ANLEDNING AF

PROF. G. K. HAMILTONS OFFENTLIGGJORDA

## GRUNDSKATTE-PUNKTER,

AFGIFVET AF

*Johan  
Mohl*  
J. E. HULTGREN,

KAMERALTJENSTEMAN I MELLERSTA SVERIGE.



STOCKHOLM,

TRYCKT HOS A. L. NORMANS BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG,  
1883.



STANDARD

STANDARD



Som jag förgäfvat väntat derpå, att det skulle finnas åtminstone en enda person inom hela riket, som af intresse för den stora frågan funnit sig manad att andraga något gent emot professor Hamiltons offentliggjorda grundskatte-punkter, har jag, då min ganska betydliga tålsamhets och långmodighets rikedom numera blifvit totalt medtagen, icke längre kunnat afhålla mig ifrån att under dessa punkter yttra några ord, helst jag, som under en tid af nära nio lustrer sysselsatt mig med kamerala forskningar och derunder inhämtat temligen noggrann kännedom om jordbeskattningsförhållandena i landet, hvarför jag ock har i tacksamt minne den i lifstiden utmärkte kameralisten Carl Sandberg, anser samtelige af författaren anförda hufvudskälen, hvarför grundskattorna icke böra afskaffas eller nedsättas, vara af den beskaffenhet, att jag högeligen förundrar mig deröfver, att han tillåtit desamma *nu*, i nittonde seklets fjerde qvartal, få i tryck presentera sig under annat författaremärke än X; ty dessa så kallade hufvudskäl, hvilka på ett synnerligt lättvindigt sätt kunna metamorfoseras till svepskäl, kunna omöjligen inför den mest undfallande kritik hålla stånd. Redaktionen af N. D. A. har deremot rekommenderat ifrågavarande opus till

studerande af alla, som åstunda att erhålla en klar och tydlig utredning af den s. k. grundskattefrågan. Icke nog med den afgifna vackra orlofsedeln; redaktionen har dessutom föranstaltat om grundskatte-punkternas framträdande i brochyrform med uppmaning till alla att mot kontant erkänsla af lumpna 25 öre utan uppskof tillegna sig det värdefulla arbetet.

För många år sedan fanns vid universitetet i Lund en mycket språksam vaktmästare eller kursor, som, då några glada studenter en gång uppmanade honom så planera för sig hos vederbörande, att de måtte godkännas i en förestående examen, svarade med framräckt öppen snusdosa af näfver: "*vi få väl se hvad vi kunna göra, då vi komma i fakulteterna.*" När nedskrifvaren af dessa rader infinner sig i sitt lilla anspråkslösa kamerala observatorium och laboratorium får väl han ock se hvad han kan göra gent emot det ifrågavarande genialiska grundskatte-arbetet.

En med de kamerala förhållandena något hemmastadd person upptäcker genast, med hvilken utomordentlig försigtighet den ärade författaren beträdd det illa ansade svenska grundskatte-experimentalfältet. Han har nemligen efter blott ett enda stegs marsch inöm detsamma gjort halt och från denna plats utsändt faderliga råd och varningar till alla, som i Sverige bygga och bo, enkannerligen "*arbetarne*", — till hvilken klass enligt bevillningsförordningen likväl *alla* höra, som icke äro kapitalister —, att vara på sin vakt och icke af vederbörandes dumdriftiga tilltag låta

narra sig att beträda den väg, som leder till lilla eller stora kamerala Häckenfjäll, hvilket ofelbart skulle inträffa, om den minsta förändring vidtoges i afseende å grundskatterna, hvilka äro "ett dyrbart arf från våra förfäder". På sätt skatteregleringskomitén uppgifvit, finnas i riket omkring *tjugutusen* gamla skattehemman, för hvilka, jemte den ovanligt höga f. d. jordeboksräntan, utgöres af bevillningar och gärdar, påbjudna under Gustaf II Adolfs och Christinas tid, tillkommen mantalsränta, med omkring 100 kr. pr mantal, hvaribland ungefär 60 kr. såsom gärd till kriget mot Sigismund. Att afstå ifrån eller afsäga sig anspråk på slikt "dyrbart arf", vore ju komplett dårhusmessigt.

Under sina mångåriga forskningar i väl alla inom riket befintliga arkiv hade Fryxell inhämtat, i hvilket högst miserabelt skick vårt kammarverk befinner sig. Annars hade han naturligtvis icke kunnat nedskrifva följande, i 14:de delen af sina historiska berättelser förekommande ord: "ämnet, våra skatte- och finansförhållanden, är ett omätligt, ännu okänt haf. När skall någon mäktig ande sväfva upplysande och ordnande öfver det mörka djupet??" Det vill verkligen synas, som den mäktiga anden *nu*, men också *först nu*, uppenbarat sig. Hans ordnande förmåga behöfver icke ens ifrågasättas.

Skäl saknas icke till tvifvel om författaren har riktigt reda på, hvarmed den s. k. grundskattefrågan egentligen afses, då han icke ens antydt ännu mindre haft något att andraga rö-

— —

rande den källa, hvarifrån frågan har sin uppkomst. Före ränte-omsättningen funnos de s. k. jordeboks- och mantalsräntorna, hvilka tillsammans benämndes ett hemmans ordinarie ränta. Det är just den vidunderliga ojämnheten af denna ränta, som föranledt grundskattefrågan. Om samma ränta varit fördelad i enahanda proportion som kronotioden, hade frågan säkerligen icke blifvit bragt å bane. *Grundränte frågan* synes väl därför vara den *rätta* benämning, som af en rättslärdd vetenskapsman bör begagnas.

Beträffande den nämnda ordinarie räntan utgick densamma enligt en bilaga till 1847 års skatte-komiterades betänkande för ett medelstort *helt* skattemantal inom hvarje af rikets län resp. med följande belopp, uträknade i kronor, nemligen: 12, 13, 29, 30, 41, 46, 54, 67, 80, 81, 86, 100, 102, 103, 108, 123, 138, 152, 168, 170, 233, 275. Inom ett par län äro räntebeloppén lika. Af kronoräkenskaperna inhämtas, att grundskatterna inom provinsen Upland bestiga sig till inemot samma belopp, som summan af dessa skatter inom 10 andra län, hvaribland de rika skånska länen. Någon annan profkarta på oeffter rättligheten af det existerande jordbeskattningssystemet lärer väl ej behöfva uppgritas.

Vid 1741 års riksdag begärde rikets ständer att en kommission måtte förordnas med uppdrag att "utarbeta och projectera på hvad sätt rikets Cammar-värk måtte i anseende till sjelfva skattläggningen m. m. så kunna förbättras, som det kunde vara för hela riket bäst och nyttigast

samt för hvar och en landsort efter thes särskilte beskaffenhet lämpeligast". Uti den 2 Dec. samma år härom utfärdad kungörelse utlofvades, jemte kongl. maj:ts nåd, en viss belöning åt den, som "härutinnan kunde gifva det bästa förslaget". Månne icke den ärade författaren borde anmäla sig till undfäende af de utlofvade förmånerna, då något bättre förslag till lösning af grundskattefrågan än det af honom framställda svårigen torde kunna upptäckas, för hvilket han ock, som sig bort, blifvit på ett så lysande sätt hedrad. Eller hvilken luminös idé måste väl icke anses ligga i förslaget att antaga köpeskillingen för en egen- dom såsom regulator i grundskattesaken?

Ehuru statsmakterna för 142 år sedan ansågo jordbeskattningsförhållandena otillfredsställande, var ställningen då i thy fall väl ändock bort åt 100 procent fördelaktigare än i närvarande tid. Nyssnämnda år hade nemligen adelsfanan ännu sin tillvaro, hvars underhåll af omkring 15,200 mantal ansågs motsvara beloppet af de hemmanen åsatta räntor. Alltsedan 1743, då regementet mönstrades sista gången, har underhållskostnaden fått kvarblifva orubbad i hemmansinnehafvarnes egna fickor. Också var det ganska förståndigt handladt af författaren, då han lät ifrågavarande adelsfane-historia få ligga orubbad i hemlighetens arkiv. Dess framdragande i dagen hade tvifvelsutän icke obetydligt reducerat kraften hos de omförmälda sublimes hufvudskälen, om derjemte den upplysningen meddelats, att kronan, till hvilken underhållskostnaden naturligtvis bort

ingå, under de 140 åren gått i mistning af omkring trehundra tjugu millioner kronor.

På grund af den i alla bevillningsförordningar efter adelsfane-regementets upplösning befintliga föreskriften derom, att frälsehemmansinnehafvarne skola prestera rusttjenst, när så påfordras, väcktes vid tre på hvarandra följande riksdagar i början af 1870-talet motion om frälserusttjenstens utgörande in natura, men framställningen föranledde ej någon påföljd eller åtgärd å riksdagens sida. Då hade det väl varit i sin ordning att protestera mot det befängda deruti, att fortfarande efterskänka ett årligt belopp af åtskilliga hundra tusen kronor, plus två millioner. Så väl de genialiske kameralisterna vid Karduansmakaregatan i Stockholm som de vidtberömda samt hög- och fullärde professorerna inom juridiska fakulteterna i Upsala och Lund voro då försedda med det mest komplicerade munlås, hvarpå Kommerskollegium någonsin utfärdat patent. Nu återigen, då fråga är, om det lagligen kan åligga innehafvare af vissa skattehemman att fortfarande erlægga gärd i och för utförandet af ett krig, som upphörde för 254 år sedan, bete sig desse högt aktade förståsiggpåare och intelligensens oförskräckte vapendragare nästan på samma sätt, som vid frälsningsarmén anställde vice korporaler, i hvilkas hjernkontor tillståndet är allt annat, utom det normala.

Synnerligen intressant är det att iakttaga det högst skiljaktiga sätt, hvarpå professorerna Rydin och Hamilton tillvägagått för ådagalä-

gande af obehöfligheten enligt deras förmenande att i ringaste mån ändra det rådande jordbeskattningssystemet. I sådant afseende har professor Rydin låtit till skatteregleringskomiténs betänkande foga en promemoria på 50 ark och deröfver, hvaruti finnas åberopade kamerala källor i tusental och hvaraf klarligen inhämtas, i hvilket kolossalt grundskatte-virrvarr vi befinna oss, hvilket måste tvinga för samfundsförhållandenas förbättring nitälskande personer att af alla krafter arbeta för åstadkommande af andra och tidsenligare jordbeskattningsslag. Professor Hamilton återigen har, beträffande grundskatteköllorna, iakttagit den mest nihilistiska ståndpunkt man någonsin kan tänka sig, föranledd dertill möjligen af vissa randiga skäl. Vid ett universitet kan visserligen med fördel studeras kamerallagfarenheten, men omöjligen till någon synnerlig fromma kameral-vetenskapen i saknad af därför erforderliga materialier. Eller hvilken akademisk lärare skulle väl tilltro sig kunna t. ex. exakt uppgifva på hvilka sätt, till antal af flera hundra, beräkningen af de gamla räntorna före omsättningen deraf rätteligen bordt ega rum? Emellertid har professor Hamilton ingenstädes i de 13 punkterna med ett enda ord vidrört de olika slag af hemman, som finnas i landet eller sättet för tillkomsten af räntorna derå, ännu mindre sådana grundskatte-apparater som jordeböcker, rusttjenstlängder, orternas undervisningar, skattläggningsmetoder, fredsfördrag m. m. Sådant och dylikt anser förmodligen den lärde pro-

fessorn icke hafva något med grundskattesaken att skaffa, hvadan han kastat alltsammans öfver bord och sökt bevisa att med grundskatterna, hvilken ojemnhet dem emellan än må förefinnas och på hvilket sätt, lagligt eller olagligt, de än må hafva uppkommit, icke bör vidtagas den ringaste förändring, ty det är ju klart som dagen att en med hög grundskatt behäftad egendom betingat en låg köpeskillning och tvärtom. Detta låter ju ganska förståndigt. Man kan derföre endast uttrycka sin förundran deröfver, att hans fosterlandskärlek ej förr än nu, i elfte timmen, manat honom att exponera sina luminösa grundskatte-idéer, hvilka tvifvelsutän länge varit deponerade under ena skeppo.

Så vidt jag kunnat uppfatta, är ett bland statsmakternas förnämsta åligganden *det*, att stifta sådana beskattningslagar, att den ene samhällsmedlemmen ej hårdare beskattas än den andre, allt i förhållande till de skattskyldiges tillgångar eller inkomster; med andra ord att jemnlighet i beskattningsväg samfundsmedlemmarne emellan eger rum. Godkännes af klokt folk och af förnuftsskäl mottagliga individer, som jag förmodar, en sådan åsigt, lär deraf följa, att det icke kan vara med en ordnad stats värdighet öfverensstämmande att tillåta det skattskyldigheten till densamma skall vara beroende af aftal samhällsmedlemmarne emellan, i hvilket fall den nämnda grundregeln (om jemnlighet) skulle, beträffande jordinnehafvare, kunna helt och hållet annulleras. Med den antydda jemnlighetsgrund-

satsen till ögonmärke och orubblig efterföljd blefve det absolut nödvändigt, om den profes-sorlige författarens åsigter godkändes, att fast-ställa ett normalt köpeskillingsbelopp för hvarje egendom, då, i händelse detsamma vid egendoms-öfverlåtelse understege det fixerade, skillnaden skulle tillfalla kronan. Ett arbete för bestäm-mande af slikt normalpris torde dock medtaga en tid af minst en mansålder, då många omstän-digheter, beträffande hvarje egendom, måste ta-gas i betraktande.

Redan år 1873 uttalade riksdagen såsom sin åsigt, att grundskatterna voro ojemnt fördelade och som skatteform olämpliga, samt att de borde lyftas från jordbruksnäringen, icke genom affös-ning, utan genom successiv afskrifning. I anledning deraf tillsattes af Kongl. Maj:t en komité, som, efter inhämtade upplysningar om beskattnings-förhållandena i alla dess delar, på ett synnerli-gen klart och fullständigt sätt ådagalagt nödvän-digheten af en förändring i jordbeskattningen. Det stöter i sanning något på det komiska, att författaren först *nu*, vid den stora frågans snart förestående lösning på ett eller annat sätt vid riksdagen, presenterar sig såsom Sveriges räd-dande skyddsengel.

På många ställen ordar författaren om grund-skatternas förträfflighet, som uppgifves bestå der-uti, att man i följd af dem kan komma i besitt-ning af egendomar för godt pris. Redan för 23 år sedan godkändes ej en dylik privat-fundering af rikets ständer, som i skrifvelse den 28 Okto-

ber 1860 anförde, att "jordegendom förvärfvas i allmänhet mindre i beräkning att å köpeskillingen erhålla en hög ränta, än för att af en redan förvärfvad förmögenhet med trygghet kunna påräkna en stadigvarande, om än måttligare inkomst. Med en tilltagande folkmängd blefve ock de mindre jordpossessionerna, hvilka sammanräknade utgöra största jordegendomen, mer och mer eftersökta och vid deras köp fästes ofta ännu mindre afseende vid den afkastning, de lemna, då köparens behof och önskan att förvärfva egen bostad härvid hufvudsakligen bestämma försäljningspriset." I Upland förekomma i mängd sådana hemmansdelar som t. ex.  $\frac{2}{45}$ ,  $\frac{19}{150}$ ,  $\frac{13}{288}$ ,  $\frac{3}{112}$ ,  $\frac{3}{224}$ ,  $\frac{5}{168}$ ,  $\frac{1}{288}$ ,  $\frac{7}{1152}$ ,  $\frac{7}{576}$ ,  $\frac{9}{256}$ ,  $\frac{3}{1024}$ ,  $\frac{589}{103680}$  mantal, å hvilka jordagods patron och patronessan, i saknad af fyrbenta ök, sjelfva måste tienstgöra såsom sådana eller den af dem, som dertill är bäst fundad. Om man skulle antaga att grundräntan å ett helt mantal uppgick till 300 kronor, hvilket belopp är 10 gånger högre än samma ränta å ett mantal inom Malmöhus och Kristianstads län, men deremot 25 gånger högre än å ett lika stort mantal inom Blekinge, Bohus och Jemtlands län, belöper för  $\frac{3}{1024}$  mantal ändock icke mer än 88, säger åttioåtta öre. Tror verkligen den höglärde författaren, som påstår att "*vid hvarje*", således utan något *enda* undantag, "*öfvergång af eganderätt — vare sig arfskifte eller köp — har egendomens värde icke kunnat beräknas högre än efter den behållna inkomst, som återstått efter afdrag af grundskatt och onera*", att "vid öfver-

*gången af eganderätt*” till jordegendomar, sådana som de nyss nämnda, författarens sinnrika beräkningsmetod blifvit af vederbörande iakttagen, då har han anspråk på att, i händelse värdigheten ej redan innehafves, ofördröjligen varda befördrad till förste hedersledamot i menlösa barns aktningvärda sällskap. Huru skulle t. ex. *en enda arfvinge* till ett sådant jordagods bete sig, om han ej skulle vilja ställa sig beräkningssättet till efterrättelse? Det bästa vore kanhända, att han helt sonica icke brydde sig om arvet.

Äfven *“vid öfvergång af eganderätt”* till större egendomar fästes af ganska många köpare icke det ringaste afseende å grundskatte-beloppet. Handlanden Windruffva i lifstiden, som sysselsatte sig under 40 å 50 års tid med högst betydliga skogsaffärer och var innehafvare af mångfaldiga egendomar, der och hvar i riket, fäste vid egendomsköp icke det ringaste afseende å grundskatten för egendomen. Lika så många andra med samma affärsverksamhet. — Innehafvaren af sista in-teckningen i en egendom, som blifvit utmätt, *måste* understundom å den utsatta auktionen inropa egendomen, i hvilket fall en grundskatte-kalkyl naturligtvis gagnar till ingenting. Egendomsprisen äro dessutom vid mångfaldiga tillfällen beroende af den större eller mindre tillgång på penningar, som *“vid öfvergången”* kunna vara disponibla. Är penninge-tillgången god eller riklig, kan till och med för en högt onerad skatteegendom erhållas en ganska hög köpeskilling, hvilken återigen kan reduceras till

hälften eller tredjedelen, då dåliga penningeförhållanden eller s. k. kriser existera.

I den gamla goda katolska tiden kunde man här i landet mot kontant erkänsla till vederbörande presterlige fögderi-tjenstemän förskaffa sig s. k. aflatsbref, som berättigade till erhållande af mer eller mindre angenäm bostad — beroende af pensionsafgiftens belopp — i landet på andra sidan stjernorna, indianernes sälla jagtmarker. Enligt den anvisning, författaren lemnat, borde dokument, innehållande bevis om erlagda penningesummor till olika belopp, medföra rättighet för dess innehafvare att vid uppvisandet komma i besittning af mer eller mindre treffig bostad å hvar som helst belägna hemman här i jemnerdalen, hvilkas grundskatte-belopp står i ett visst förhållande till summan å säkerhets-dokumentet, på sätt den af författaren upprättade tariff gifver vid handen.

Redan af de första raderna i första grundskatte-episteln visar det sig, att uti hans akademiska partes icke innefattas skyldigheten att hålla grundskatte-historiska föreläsningar, ty skäl saknas icke till antagandet att han tillhör antalet af dem, hvilka föreställa sig att hemman med ty åtföljande räntor funnits i Sverige om just precis icke ifrån verdens begynnelse, åtminstone icke så synnerligen långt derefter. Då han i likhet med vissa tidningsskrifvare, hvilkas konstprodukter ej utsläppas å annan tid på dagen än i skumrasket, behagat helt obetingadt dekretera, att grundskatterna äro räntor och ingenting an-

nat, tager man sig friheten att fråga, hur vet han det? Början af det juridiko-genialiska anförandet är af följande lydelse: "De svenska grundskatterna — allt hittills också bärande namnet *ränta* — äro till sin beskaffenhet räntor äfven i de fall, då de sägas hafva uppkommit i följd af uråldriga utskylder af jorden. Dessa utskylder hafva nemligen ganska tidigt blifvit till sitt belopp bestämda för hvarje jordegendom, så att hufvudgrunderna för deras utgörande förblifvit orubbade i 200 år eller mera. Då måste de under tidens lopp allt mera bestämdt antagit karakteren af räntor." Denna kostliga ränte-redogörelse är den grund, hvarpå han byggt sitt makalösa Babels torn. Att densamma är ytterst ofullständig och vilseledande, är lätt att bevisa, men sådant har icke hindrat en viss tidningsredaktion att anbefalla densamma åt "*arbetarne*" såsom en trosartikel.

För vinnande af klarhet, beträffande de s. k. räntorna å skattehemmanen, är det alldeles nödvändigt att taga hvardera af de 2:ne slagen deraf i betraktande. Om de *gamla* skattehemmanen, som, enligt hvad här ofvan förmäles, utgöra omkring 20,000 mantal, innehålla äldre jordeböcker, att de blifvit skattlagda i äldre tider och innan någon skattläggningsmetod utkommit. Den derå befintliga ränta benämnes i alla äldre jordeböcker *jordeboksränta*. Någon mantalsränta fanns ännu icke. Om tillkomsten af den sistnämnda lemna Botin, Sveriges förnämste kameralist, följande upplysning. "Nu kom-

mer jag till mantalsräntorna. För dessa, som i anseende till sitt upphof ej äro annat än sådana *bevillningar*, hvilka på riksdagarne under konung Gustaf Adolfs och Drottning Christinas regering blefvo antagne och till vissa *då nödvändiga* behof anslagna, njöt det verldsliga frälset antingen alldeles eller till hälften förskoning." — I sankt Birgittas och öfriga svenska helgons namn hemställes till alla, utom författaren och hans själsfränder, att afgöra, om ifrågavarande *bevillningar* "*antagit karakteren af räntor*", att utan prut utgöras intill dagarnes ända, därför att de *olagligen* uttagits "*i 200 år eller mera*"?

Ehuru författaren åberopat "*skattekomiténs uppgift*", har han tydligen visat att han ej begripit hvad som af komitén blifvit uppgifvet. "Men alldeles påtaglig är grundskattens uppkomst såsom ränta, när jordeganderätten afhändts från kronan under förbehåll och förutsättning af räntans fortfarande utgörande", utbrister författaren; och detta är ett sakförhållande, hvars riktighet icke blifvit af någon menniska bestridd. Det är endast på af komitén anförda välgrundade skäl, som den anser att äfven åt dessa hemman böra upplåtas ett hörn på afskrifnings-tablan. Under det författaren obarmhertigt slår sig för sitt bröst, utropar han: "nu föreslås till och med, att kronan skall för intet bortskänka sin eganderätt till rena kronohemman (paus) — i ändamål att sedan afskrifva räntan! Då fråga först uppstod om sådant efterskänkande, så var hufvudskälet dertill, att någon förlust för kronan derigenom

icke skulle uppstå, eftersom räntan ändå bibehölles. Att man skulle komma derhän att föreslå eganderättens bortgifvande för att blifva af med räntan, föreföll då otänkbart". Jo, jo, men! "Vi lefva i ett tidevarf", på sätt bryggaren H. på Drottningholm utlät sig, då han ansåg tiderna vara svåra. Voro öl-konjunkturerna gynnsamma, ansåg han sig icke lefva i något tidevarf.

Jordränta har icke någonsin tillkommit på annat sätt än medelst den operation, som kallas skattläggning. Nu har den s. k. mantalsräntan, som för närvarande utgöres af innehafvare af gamla skattehemman, *icke* tillkommit genom skattläggning, på sätt ofvan blifvit visadt, följaktligen är den icke i egentlig mening någon ränta; hvilket skulle bevisas. Ej förr än Carl XII i skrifvelse från Bender derom förordnade, var mantalsräntan synlig i jordeböckerna. Nämda skrifvelse utfärdades troligen på hemställan af hans minister och factotum i Turkiet, Casten Feif, hvilken hade börjat sin embetsmannabana medelst tjenstgöring i en — hattmakareverkstad. De trånghufvade individer, som påstå att samma ränta är vanlig jordränta, kunna svårligen hänföras till annan samhällsklass än idioternes. Låtom oss höra hvad Botin, hvilken för sina utmärkta förtjenster icke allenast blef upphöjd i adeligt stånd utan ock vid svenska akademien invigning (1786) af *konungen* utnämnd till en af de Aderton, vidare har att om mantalsräntan, som består af skattetitlarne landtogsgärd, byggningshjälp, salpeterhjälp, boskapspenningar, skjuts-

färds- och dagsverkspenningar, förtälja. "Sedan kronans räntor och hemman", säger han, "dels genom köp, dels genom donationer och dels genom län voro i frälsemännens händer, fattades medel till statsverket, dem den ringa öfverblifne krono- och skatteallmogen ej förmådde ensam hänskjuta och adeln öfver sina privilegier hvarken ville eller kunde gifva, i fall de skulle hafva någon synnerlig nytta af sina donationer. Till stoppande af den brist, som kronogodsens bortdonerande gjorde i kronans vanliga inkomster, uppkommo tid efter annan andra ovanliga skatter, bevillningar, acciser och tullar. Så blef Landttågsgården beviljad år 1617 till det polska krigets utförande." Han uppräknar vidare boskapspenningarne, skjutsfärdspenningarne, salpeterhjelpen m. fl. "Dessa räntor, jemte flera, ehuru de fingo namn dels af nödvändiga krigshjelp, dels af andra bevillningar, voro likväl i sig sjelfva ej annat än oundvikliga påföljder af de vanliga räntornas förminskning genom kronohemmanens och skatte-räntornas bortdonerande under frälset. Härpå tjenar Landttågsgården till exempel, som blef beviljad till polska krigets utförande, under konung Gustaf Adolf; men när allmogen 30 år efter berörda krigs slut och då riket var stadt i djupaste frid och lugn samt i sitt aldrastörsta anseende, begärde att befrias ifrån denna extraordinarie bevillning, *måste* deras ansökan, ehuru billig i sig sjelf, afslås." (Kongl. resolution på allmogens besvär den 26 Nov. 1660).

Med anledning af författarens uppgift att en

betydlig del af kronans jord efter år 1700 kommit i enskild hand är det alldeles nödvändigt att derom anföra något. Dessa f. d. kronogods benämnas af kameralisterne *nya skattehemman*, hvilka blifvit skattlagda i enlighet med de i slutet af 17:de seklet införda skattläggningsmetoder, hvilka äro af den beskaffenhet, att om t. ex. Uplandsmetoden begagnas vid skattläggning i Vestergötland, erhålles omkring 95 procent högre ränta än den enligt Vestgöta-metoden uppkommande.

Från de äldsta tiderna har det ålegat svenska bonden att sjelf tjena i fält mot rikets fiender. På 1610 års riksdag i Örebro beslöts en utskrifning af 25,000 man, utgörande sådana åboer, som innehade de minsta hemmansbruken. Under tyska 30-åriga kriget och Carl XII:s krig utskrefvos och stupade en ansenlig mängd af bönder. Hemman i tusental blefvo öde och indrogos till kronan. Flerstädes i landet funnos endast gubbar, barn och qvinnor, hvilka sistnämnda måste uträtta åtskilliga karl-sysslor, deribland att tjenstgöra som *kyrkstöt* (embetsman, hvars åliggande var att med stöt af en lång käpp uppväcka i kyrkan sofvande kristlige åhörare). Under den tid den s. k. digerdöden härjade, blefvo stora landssträckor folktomma och hemmanen tillerkände kronan, som ock satte sig i besittning af hemman, för hvilka räntorna i anseende till deras storlek icke kunde utgöras.

I anledning af författarens förklaring att, om också i sättet för skyldigheternas utgörande tillförene låg något verkligt betungande, en slik

olägenhet blifvit undanröjd genom 1869 års rän-  
teförenkling, kan man med skäl uttala samma  
ord, som urmakaren Hulterström i Linköping,  
hvilken, då en ondsint hund en gång bet honom  
i träbenet, yttrade: "*nu högg du det*", hvilket var  
ett allmänt ordspråk i staden på 1830-talet.  
Enligt samma författning är i vissa orter lösnings-  
priset å en kubikfot spanmål beräknad ända till  
2 kr. 46 öre; men som vid spanmålsförsäljning  
kort före uppbördsstämmorna mången gång be-  
talas icke ens 2 kr. pr kubikfot, uppkommer för  
den skattskyldige ungefär ett lika lysande resul-  
tat, som för den bekanta gumman, hvilken sålde  
de för 2 vittens stycket inköpta pepparkakorna å  
en vittens per stycke.

Å 19 sidan i komiterades för utredande af  
frågan om grundskatternas inlösen den 30 Dec.  
1864 afgifna betänkande läsas dessa ord: "nuva-  
rande grundskatter uppgå i jemt tal, boställsrän-  
tor m. m. d. afräknade, till omkring 6,000,000  
Riksdaler", men enligt författarens uträkning till  
icke mindre än 10,307,085 kronor eller riksdaler.  
Några lumpna 4 å 5 millioner mer eller mindre  
betyda ju rakt ingenting, då i alla fall *hela tut-  
ten "utan skynt af rättsgrund"* skall "*bortskänkas.*  
*Och hvilka skulle så gynnas? Jordegarne!*" För-  
fattaren, som visar att, "de som icke hafva egen-  
dom, de skola beskattas (= skjuta tillsamman)  
för att öka de jordegandes förmögenhet", fram-  
ställer i slutet af 13:de episteln till besvarande  
den frågan: "*kan en större orättfärdighet tän-  
kas?*" Svar: *ingalunda, ingalunda.*

I en liten obetydlig landsortsstad, der man vanligen lefver i ett idylliskt lugn och endast vegeaterar, behöfver man naturligtvis icke att bråka sin hjerna med att taga notis om s. k. allmänna författningar eller andra offentliggjorda handlingar. Äfven om s. k. svensk författningssamling af de grundsäkre kameralisterne i Lund icke skulle hänföras till roman-litteraturen, är det alldeles påtagligt att till denna afdelning af de lärde herrarne anses höra s. k. "bihang till svensk författningssamling". I bihanget n:o 3, som innehåller Kongl. Majt:s tal på riksdagen vid riksdagens öppnande den 17 Januari 1883, förekommer följande, som vid närmare eftertänka torde kunna förpassas till annat område, än diktens: "en omarbetning af bevillningsförordningen står i oskiljaktligt samband med skattereformen; och skall jag till Eder pröfning öfverlemna förslag till förordning angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, *hvarigenom jordbruksfastighet likställas med annan fast egendom och särskild bevillning påläggas inkomst af jordbruksrörelse.*"

Äfven om af den förhöjda fastighetsbevillningen à 5 öre för hundralet af taxeringsvärdet icke skulle uppkomma så synnerligen stort belopp, bör deremot inkomst-bevillningen af jordbruksrörelse bestiga sig till en ganska betydlig summa, då ihågkommas bör, att jordinnehafvaren måste skatta icke allenast för jordafkastningen utan äfven för räntan af det rörelsekapital, hvarmed han måste vara försedd, ja möjligen äfven för inkomsten af hans eget arbete.

I riket finnas omkring 4,560 mantal frälse säterier samt rå- och rörshemman, för hvilka den nya skatten, å 150 kr. pr mantal, hvilken beräkning icke lär kunna anses vara för hög, alltså bestiger sig till 684,000 kronor. Mindre än 80 kr. för ett mantal skatte, krono eller frälse bör icke gerna kunna komma i fråga. Af minst 61,000 mantal erlägges alltså 4,880,000 kronor, eller summa inkomstbevillning af jordbruksrörelse 5,564,000. Med tillägg af den förhöjda jordbruksfastighetsbevillningen uppgår sålunda den nya skatten för jordbruksfastighet och inkomst af jordbruksrörelse till omkring 6,000,000 kronor.

Till vissa med oblygheten i dess högsta potens utrustade pratmakare hemställes vördsamt om gunstbenägen uppgift å det belopp som, i betraktande af förestående kalkyl, kan komma att årligen bortskänkas till jordegare och som följaktligen i stället måste utkrävas hos de staccars arbetarne, "hå hå, ja ja", sa' Bjurzon.

Synnerligen högtidligt komisk är N. D. A. profetia om den lysande affär de "*Skånska magnaterna*", som uteslutande innehafva frälsesäterier, skulle göra, om af den ifrågasatta skattereformen skulle blifva en verklighet. Enligt min uträkning återigen skulle de säkerligen komma att derom yttra sig lika med den bekante tornväktaren, som, då han ramlade utför tornet, under resan utföre ropade: tvärtom.

Slutligen hemställes till den ärade författaren om icke de 13 punkterna borde i form af

theser få offentligen ventileras å någon lokal i Stockholm. Opponenterna skulle icke komma att saknas. Ej heller intelligenta åhörare, ty sådana äro alltid att påräkna i ledamöterna af den aktningvärda ledighetskommittén.







